

عشق ۱۰۰۳۱۳

دانشگاه پیام نور - کتابخانه مرکزی
پخش شیرین

BF	شماره ثبت
۶۹۵	شماره درک
۸۶۵۵	شماره رکورد

دانشکده علوم انسانی
مرکز تهران

گروه روانشناسی

"اعتباریابی و رواسازی آزمون راهبردهای مقابله ای نوجوانان"

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته روانشناسی عمومی

مؤلف

مرضیه حاجی زادگان

استاد راهنما

دکتر پریخ دادستان

استاد مشاور

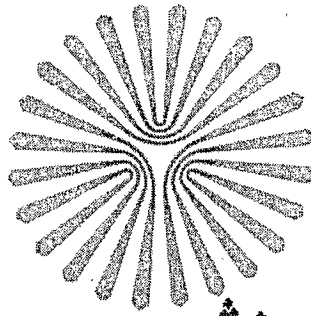
دکتر احمد علی پور

۱۳۸۵

۱۰۸۴۱۹

کتابخانه مرکزی
شیرین

۱۳۸۵/۲۷/۱۳۳

دانشگاه پیام نور
پ

پایان نامه تحت عنوان :

بررسی اعتبار و قابلیت اعتماد آزمون مقابله ای نوجوانان برای دانش آموزان دبیرستانی تهران

درجه : عالی

نمره - / ۳۰

تاریخ دفاع: ۸۵ / ۱۱ / ۲۴

اعضای هیات داوران :

نام و نام خانوادگی

۱- سرکار خانم دکتر دادستان

۲- آقای دکتر علی پور

۳- آقای دکتر قربانی

۴- آقای دکتر علی پور

هیات داوران

استاد راهنما

استاد مشاور

استاد داور

نماینده گروه

امضاء

شورانگیزترین قدردانیهای خود را به آنان که تاکنون از وجودشان بهره گرفته‌ام تقدیم می‌کنم. همه توفیقای این اثر برگرفته از تلاش و راهنمایی استاد بزرگوارم سرکار خانم دکتر پریرخ دادستان است که همیشه بهترین راهنما برای زندگی‌ام بوده‌اند، از جناب آقای دکتر احمد علی پور که زحمت مشاوره را به عهده داشتند سپاسگزارم و از یاری بی‌دریغ و دوستانه جناب آقای علی عسگری خاشعانه تشکر می‌کنم که بی‌تلاش ایشان پدیدآوری این اثر بسیار دشوار می‌نمود. دستان مادر همیشه مهربانم را می‌بوسم که در همه زمانها پشتیبانم بوده‌اند، از خانواده عزیزم که در دستیابی به اهدافم یاریم کرده‌اند تشکر می‌کنم و این اثر را به روح بزرگ پدرم تقدیم می‌دارم. و با تشکر از دوست و خواهر گرامی‌ام خانم مریم بیات که هیچ‌گاه راهنمایی خود را از من دریغ نداشته‌اند، از دوستانی که در پیمودن این راه یاری‌ام کرده‌اند قدردانی می‌کنم:

آقای محمدرضا حسن‌زاده توکلی

خانم اعظم محمدپور

آقای کوروش محمدی

آقای مهدی صحرائی

خانم حمیده فردوسی‌زاده نائینی

آقای حسین یوسفی

و دیگر دوستانی که مجالی برای

ذکر نامشان نیست.

چکیده:

بنابراهمیت مطالعه فرایند راهبردهای مقابله ای در دوره نوجوانی به دلیل اثرگذاری آن بر سطح کنش وری بهینه و تحول روانشناختی در این دوره، در پژوهش حاضر به اعتباریابی و رواسازی آزمون راهبردهای مقابله ای نوجوانان در شهر تهران همت گماردیم. بر اساس سؤالهای پژوهش تلاش شد تا افزون بر بررسی روایی و اعتبار آزمون، عوامل اشباع شده در آن بررسی شود و تفاوت دخترها و پسرها، سنین متفاوت، مناطق مختلف آموزشی و رشته های تحصیلی مختلف از نظر راهبردهای مورد استفاده با یکدیگر مقایسه شوند. بدین منظور آزمون راهبردهای مقابله ای نوجوانان (فرایدنبرگ و لوئیز ۱۹۹۳)، به کار برده شد و آزمون سبکهای دفاعی (اندروز، سینگ و بوند ۱۹۹۳، بشارت ۱۳۸۳) به عنوان آزمون موازی برای سنجش روایی آزمون به کار رفت. برای سنجش اعتبار آزمون ضریب آلفای کرونباخ و بازآزمایی اجرا شده که داده ها با نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند. برای سنجش روایی، روایی سازه (همگرا) و تحلیل عاملی مواد پرسشنامه، تحلیل عامل تأییدی و مرتبه دوم از طریق به کارگیری نرم افزار لیزرل اجرا شد. نتایج نشان دادند که آزمون راهبردهای مقابله ای نوجوانان برای نوجوانان شهر تهران با ضریب آلفای کرونباخ برای ۶۲ سوال ۰/۸۷۸ و برای ۱۱ سوال ۰/۶۲۸، و ضریب همبستگی بازآزمایی ۰/۷۱۱ از اعتبار و پایایی کافی برخوردار است. نتایج تحلیل عاملی مواد نه عامل و یک خرده مقیاس را متمایز کرد و روایی سازه نیز همبستگی این عوامل به جز عامل نهم را با آزمون مکانیزمهای دفاعی نشان داد. تحلیل عامل تأییدی نیز وجود نه عامل را تأیید کرد و تحلیل عامل مرتبه دوم این نه عامل را تحت دو سبک مقابله مسأله محور و هیجان محور قرار داد. مقایسه نتایج تفاوت معناداری را بین سنین مورد مطالعه و مناطق آموزشی نشان نداد اما تفاوت بین راهبردهای مورد استفاده دخترها و پسرها و رشته های مختلف تحصیلی معنادار بود.

واژه های کلیدی: راهبردهای مقابله ای، نوجوانی، اعتبار، روایی

صفحه	موضوع
۱	فصل اول
۲	۱-۱ مقدمه
۵	۲-۱ بیان مسأله
۷	۳-۱ اهمیت پژوهش
۷	۴-۱ هدفها
۸	۵-۱ سوالها
۸	۶-۱ تعریف مفاهیم و اصطلاحات
۸	۱-۶-۱ مفاهیم اصلی
۸	۱-۱-۶-۱ تعریف مفهومی
۱۰	۲-۱-۶-۱ تعریف عملیاتی
۱۱	۲-۶-۱ مفاهیم فرعی
۱۳	فصل دوم
۱۴	۱-۲ تنیدگی، تعریف و نظریه ها
۱۵	۱-۱-۲ الگوی محرک
۱۵	۲-۱-۲ الگوی پاسخ
۱۷	۳-۱-۲ الگوی تعاملی یا تبادلی
۱۹	۲-۲ نظریه های تنیدگی
۱۹	۱-۲-۲ روی آورد روان تنی
۲۲	۲-۲-۲ روی آورد تنیدگی
۲۲	الف) کانن
۲۳	ب) سلیه
۲۶	پ) نظریه تکاملی
۲۷	ت) الگوی تغییر زندگی - تغییر سلامت
۲۷	ث) نظریه اختصاصی بودن

۲۸	ج) نظریه واسطه ای یا مداخله گر
۲۸	چ) نظریه آسیب پذیری جسمانی بنیادی
۲۱	ح) نظریه سیستم ایمنی
۳۰	۳-۲-۲ حرکت در جهت روی آوردهای فراتر
۳۰	الف) روی آورد امریکایی
۳۱	ب) روی آورد فرانسوی انستیتوی روان-تنی پاریس
۳۲	۴-۲-۲ نظریه رفتاری نگری
۳۳	۵-۲-۲ نظریه شناختی
۳۳	۳-۲ مقابله
۳۵	۱-۳-۲ نظریه لازاروس
۳۸	۴-۲ راهبردهای مقابله ای
۳۹	۱-۴-۲ سطوح کنش وری دفاعی و مکانیزمهای دفاعی فردی
	سطح سازشی بالا
	سطح مهاد تحریف تصور فرد از خود
	سطح عمل
	سطح بی نظمی دفاعی
	سطح بازداری ذهنی (شکل گیری مصالحه)
	سطح قلیل تحریفهای تصور از خود
	سطح عدم پذیرش
۴۴	۵-۲ یافته های پژوهشی
۴۷	۶-۲ خلاصه فصل
۴۸	فصل سوم
۴۹	۱-۳ طرح تحقیق
۴۹	۲-۳ جامعه پژوهش
۴۹	۳-۳ نمونه و روش نمونه گیری
۵۱	۴-۳ ابزارهای پژوهش
۵۱	۱-۴-۳ مقیاس راهبردهای مقابله ای نوجوانان
۵۱	۲-۴-۳ آزمون مکانیزمهای دفاعی

۵۲	۵-۳ روش تحلیل داده ها
۵۴	فصل چهارم
۵۵	۱-۴ بررسی اعتبار و روایی
۵۵	۱-۱-۴ اعتبار
۵۵	۱-۱-۴-۱ ضریب اعتبار از طریق همسانی درونی (آلفای کرونباخ)
۵۹	۱-۱-۴-۲ برآورد اعتبار از طریق بازآزمایی
	۲-۱-۴ روایی
۶۰	۱-۲-۱-۴ تحلیل عامل مواد پرسشنامه
۶۱	۲-۲-۱-۴ نتایج تحلیل عاملی مواد پرسشنامه
۶۸	۳-۲-۱-۴ روایی سازه (همگرا)
۶۹	۴-۲-۱-۴ تحلیل عاملی تأییدی
۸۳	۵-۲-۱-۴ تحلیل عاملی مقیاس برای سازه سبکهای مقابله ای
۸۵	۶-۲-۱-۴ تحلیل عاملی مرتبه دوم
۸۷	۷-۲-۱-۴ ارزیابی نهایی سوالهای مقیاس راهبردهای مقابله ای
۸۹	۲-۴ نتایج جانبی پژوهش
۹۶	فصل پنجم
۹۱	۱-۵ بررسی یافته های پژوهش
۱۱۰	۲-۵ محدودیتها و پیشنهادها
۱۱۱	منابع فارسی
۱۱۲	منابع خارجی
۱۲۱	پیوست

صفحه	عنوان	جدولها
۵۰	توزیع فراوانی آزمودنی ها به تفکیک جنس و منطقه آموزشی	۳-۱
۵۰	توزیع فراوانی آزمودنیها به تفکیک جنس و رشته تحصیلی	۳-۲
۵۰	توزیع فراوانی آزمودنیها به تفکیک پایه و رشته تحصیلی	۳-۳
۵۶	میانگین، انحراف استاندارد، ضریب همبستگی هر سوال با نمره کل و ضریب آلفا در صورت حذف هر پرسش در مجموعه ۷۹ سوالی	۴-۱
۵۸	میانگین، انحراف استاندارد، ضریب همبستگی هر سوال با نمره کل و ضریب آلفا در صورت حذف هر پرسش در مجموعه ۶۵ سوالی	۴-۲
۵۹	میانگین، انحراف استاندارد، ضریب همبستگی هر سوال با نمره کل و ضریب آلفا در صورت حذف هر پرسش در مجموعه ۱۱ سوالی	۴-۳
۵۹	ضریب همبستگی برای بازآزمایی مقیاس راهبردهای مقابله ای نوجوانان	۴-۴
۶۱	اندازه های KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت ماتریس همبستگی آزمون بارتلت	۴-۵
۶۳	مشخصه های آماری اولیه پرسشنامه ۳۴ سوالی با اجراي روش PC	۴-۶
۶۴	مشخصه های آماری پرسشنامه ۶۵ سوالی با اجرای روش PC برای ۹ عامل	۴-۷
۶۴	میزان اشتراک مواد پرسشنامه ۶۲ سوال با اجرای PC برای ۹ عامل	۴-۸
۶۶	عوامل مستخرج از چرخش پرومکس	۴-۹
۶۷	ماتریس ساختار مجموعه ۶۲ سوالی با شیوه پرومکس	۴-۱۰
۶۸	ضرایب اعتبار تعداد سوالها و خطای استاندارد و اندازه گیری برای عوامل ده گانه مقیاس راهبردهای مقابله ای نوجوانان	۴-۱۱
۶۸	همبستگی آزمون راهبردهای مقابله ای نوجوانان و مکانیزمهای دفاعی	۴-۱۲
۷۰	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل کمک طلبی بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۱۳
۷۲	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل پیوندجویی بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۱۴
۷۴	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل نگرانی پذیری بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۱۵
۷۵	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل تلاش و پیشاپیش نگری بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۱۶
۷۶	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل مثبت نگری بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۱۷
۷۷	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل انکار بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۱۸
۷۹	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل پرخاشگری فعل پذیر بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۱۹

صفحه	عنوان	جدولها
۸۰	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل مذهب گرایی بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۲۰
۸۲	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عامل انزوای مأیوسانه بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۲۱
۸۵	مشخصات اندازه گیری و برازندگی سوالهای عوامل ده گانه راهبردهای مقابله نوجوانان بر اساس تحلیل عامل تأییدی	۴-۲۲
۸۶	نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم	۴-۲۳
۸۸	عوامل استخراج شده از تحلیل عامل، همبستگی هر سوال با کل تست و نسبت واریانس تبیین شده	۴-۲۴
۸۹	مشخصه های آماری توصیفی مربوط به مقیاس در دخترها و پسرها	۴-۲۵
۹۰	مشخصه های آماری توصیفی مربوط به جنس و رشته تحصیلی	۴-۲۶
۹۱	خلاصه محاسبات تحلیل واریانس چند متغیری رابطه بین جنس و رشت تحصیلی در عامل سوم (نگرانی پذیری)	۴-۲۷
۹۱	مقایسه زوجی توکی برای میانگین های سه رشته تحصیلی برای عامل سوم	۴-۲۸
۹۲	نتایج تحلیل عامل چند متغیری برای عامل چهارم (تلاش و پیشاپیش نگری)	۴-۲۹
۹۳	خلاصه محاسبات تحلیل واریانس عاملی بین جنس و رشته تحصیلی برای عامل ششم (انکار)	۴-۳۰
۹۳	خلاصه محاسبات تحلیل واریانس عاملی بین جنس و رشته تحصیلی برای عامل هشتم (مذهب گرایی)	۴-۳۱
۹۴	خلاصه محاسبات تحلیل واریانس عاملی بین جنس و رشته تحصیلی برای عامل نهم (فعالیت بدنی)	۴-۳۱
۹۴	مقایسه زوجی توکی برای میانگین های سه رشته تحصیلی برای عامل نهم	۴-۳۲
۹۴	خلاصه محاسبات تحلیل واریانس عاملی بین جنس و رشته تحصیلی برای عامل دهم (انزوای مأیوسانه)	۴-۳۳
۹۵	مقایسه زوجی توکی برای میانگین های سه رشته تحصیلی برای عامل دهم	۴-۳۴

نمودارها	عنوان	صفحه
۱-۲	رابطه بین عملکرد و تنیدگی	۱۵
۲-۲	نشانگان عمومی سازش	۲۴
۳-۲	محور هیپوتالاموس-هیپوفیز-آدرنال و افزایش فعالیت زیست‌شناختی	۲۶
۴-۲	نظریه آسیب پذیری جسمانی بنیادی	۲۹
۵-۲	سایکونورویمونولوژی تنیدگی-مقابله	۳۴
۶-۲	فرایند ایجاد پاسخ مقابله ای	۳۸
۴-۱	نمودار صخره‌ای	۶۳
۴-۲	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل اول (کمک طلبی)	۷۰
۴-۳	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل دوم (پیوندجویی)	۷۱
۴-۴	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل سوم (نگرانی پذیری)	۷۳
۴-۵	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل چهارم (تلاش و پیشاپیش‌نگری)	۷۴
۴-۶	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل پنجم (مثبت‌نگری)	۷۶
۴-۷	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل ششم (انکار)	۷۷
۴-۸	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل هفتم (پرخاشگری فعل پذیر)	۷۹
۴-۹	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل هشتم (مذهب‌گرایی)	۸۰
۴-۱۰	نتایج تحلیل عامل تأییدی لیزرل برای عامل دهم (انزوای مایوسانه)	۸۲
۴-۱۱	نتایج تحلیل عاملی تأییدی لیزرل	۸۴
۴-۱۲	تعامل جنس و رشته تحصیلی در عامل سوم	۹۱
۴-۱۳	تعامل جنس و رشته تحصیلی در عامل چهارم	۹۲
۴-۱۴	تعامل جنس و رشته تحصیلی برای عامل دهم	۹۵

مقدمه

مقدمه

بیان مساله

اهمیت پژوهش

هدفها

سوالها

تعریف مفاهیم و اصطلاحات

خلاصه فصل

در این فصل پس از بررسی خطوط کلی پژوهش، مسأله، اهمیت موضوع، هدفها و سؤالهای پژوهش حاضر مشخص و اصطلاحات و مفاهیم مرتبط با آنها شرح داده می‌شوند.

۱-۱ مقدمه:

تنیدگی^۱ بخشی از زندگی روزمره آدمی است که در جریان مواجهه با آن بزرگترین تغییرات و تحولات به وقوع می‌پیوندد. اهمیت این مسأله در زندگی انسان تا حدی است که فروید تعارض^۲ را کلید تحول روانی می‌داند و رابطه بین واقعیت و من^۳ را یک رابطه تعارضی در نظر می‌گیرد. تحول من در جریان مراحل تحول، تحت تأثیر این تعارضها، چگونگی حل آنها و روشهای دفاعی به کار انداخته شده، قرار می‌گیرد (پرون^۴ و پرون^۵، ۱۳۷۶). پیازه نیز فرایند تعادل جویی^۶ - خود نظم جویی^۷ - را مکانیزمی درونی می‌داند که به هنگام هر گذر از یک مرحله به مرحله بعدی قابل مشاهده است (منصور و دادستان ۱۳۷۴) فرایندی پویا که تنظیم کننده رفتار است و همواره امور برونی جدیدی آن را برهم می‌زند (منصور و دادستان ۱۳۷۶).

در دیدگاههای دیگر نیز مسأله تنیدگی و آثار منفی آن بر کنش وری^۸ فرد در قلمروهای اجتماعی، روانی، خانوادگی و جسمانی بررسی شده است و هشپاری فزاینده نسبت به اهمیت مسأله تنیدگی در بهداشت روانی موجب شده است که حجم عظیمی از پژوهشها به این حوزه اختصاص یابد.

1. Stress

2. conflict

3. ego

4. Peron.M

5. Peron.A.

6. equilibration

7. self-regulation

8. functioning

اما از نظر شناختی و تعاملی همه تنیدگیها در یک سطح ارزیابی نمی‌شوند، بررسیهای انجام شده نشان می‌دهند که تاثیر تنیدگی در دوره‌های مختلف تحول یکسان نیست و فرد در طول زندگی خود با منابع مختلف تنیدگی زا^۱ مواجه می‌شود. بر این اساس وقتی تحولات سریعتراند و تغییرات بیشتری در یک دوره کوتاه به وقوع می‌پیوندند، نیاز به راهبردهای مقابله‌ای بیشتر احساس می‌شود. نوجوانی همراه با بحرانهای خاص آن، یکی از مهمترین دوره‌های تحول انسان است در این دوره، از یکسویا ملغمه‌ای از تلاقی مکانیزمهای دفاعی-در زمینه عاطفی- و دستیابی به فکر صوری به معنای پیاژه ای- در زمینه شناختی- مواجه می‌شویم (منصور و دادستان، ۱۳۷۵) و از سوی دیگر، رویارویی فرد با بحران ناشی از تحول- یعنی دستیابی به هویت- و درگیر شدن با اشتغالات اصلی دوره نوجوانی یعنی توصیف خود و خودسنجی و تضمین ارزشهای خویشتن دیده می‌شود (منصور و دادستان، ۱۳۷۵). در کنار این عناصر تنیدگی زا تحولات مختلف جسمانی و مواجهه با جنس مخالف و انجام تکالیف مدرسه و آماده سازی فرد برای پذیرش شغل در آینده قرار دارد (فرایدنبرگ^۲، ۱۹۹۷، کائسار^۳ و منیر^۴، ۲۰۰۴، رنک^۵ و کریزی^۶، ۲۰۰۳، بالدوین^۷ و هریس^۸ و چمبلیس^۹، ۱۹۹۷).

در دو دهه اخیر، به ویژه دهه گذشته بررسی ویژگیهای نوجوانان و تعاملهای آنها با محیط افزایش یافته و بر پایه آنها تصویری از تحول مثبت این تعامل در دوره نوجوانی و مقابله با سیل مطالبات و خواسته‌ها و فرصتها به دست آمده است (فرایدنبرگ^۲، ۱۹۹۷). پیرو این مطالعات افسانه‌های رایج در مورد نوجوانی به عنوان دوره طوفان زا و سرشار از تنیدگی که به طور مطلق از تغییرات هورمونی اثر می‌پذیرند، مورد تردید قرار گرفته‌اند.

1..stressor
 2.Frydenberg.E
 3.Kausar.R
 4.Munir.R
 5.Renck,K
 6.Creasy,G
 7.Baldwin,D
 8.Harris,Sh.M
 9.Chambliss,L.N

پژوهشها نشان می دهند که واکنش فرد نسبت به تنیدگی بر حسب ویژگیهای او و با توجه به منابعی که در این مواجهه در اختیار دارد تغییر می کند. منابع خانوادگی مانند انسجام، سازش پذیری، ارتباط و مهارت در حل مسأله و بالاخره حمایت‌های اجتماعی در سازش یافتگی با رویداد تنیدگی زا موثرند (استورا ۱۳۷۷ / ۱۹۹۱). بدین ترتیب شیوه مقابله افراد شکل‌های مختلفی دارد و راهبردهای مقابله‌ای، مفهومی دقیق برای بررسی این الگوهای متنوع واکنش به حساب می آیند (لازاروس، ۱۹۶۶).

راهبردهای مقابله‌ای که در مواجهه با عناصر تنیدگی زا به کار گرفته می شوند از دیدگاه‌های مختلف بررسی شده و تقسیم بندی‌های متفاوتی از آنها ارایه شده است، اما آنچه اهمیت دارد میزان سازش یافتگی آنها و اثری است که بر سازش پذیری افراد در موقعیت‌های تنیدگی زا بر جای می گذارند. آنچه این سازش یافتگی را تعیین می کند، توانایی افراد برای مواجهه با مسأله و افزایش سطح حرمت خود^۱ در آنها بعد از به کارگیری راهبرد مورد نظر است (دیماتئو^۲، ۲۰۰۲).

در دیدگاه لازاروس و فلکمن^۳ که دیدگاهی تعاملی^۴ در مورد سبک‌های مقابله‌ای^۵ است، دو سبک مقابله‌ای "مسأله محور"^۶ و "هیجان محور"^۷ از هم متمایز می شوند. هرچند که هریک از این سبک‌های مقابله‌ای، راهبردهای کاملاً متفاوت از یکدیگر را در بر می گیرند اما هر دو، سبک‌های سازش یافته‌ای تلقی می شوند که مسأله را مورد توجه قرار می دهند و فرد نسبت به وجود مسأله بینش دارد اما آنچه فرایندبرگ (۱۹۹۷) به این دو سبک مقابله‌ای افزوده، سبک مقابله‌ای غیرسازنده^۸ است که با رفتارهای مخاطره آمیز، گریزو اضطراب و افسردگی مشخص می شود و به طور کلی نادیده گرفتن مسأله یا نداشتن سطح متناسبی از بینش در مورد وجود مسأله است که بر خلاف هدف

^۱.self-esteem

^۲.Dimateo,M,R

^۳.Folkman.s

^۴.Interactional

^۵.coping

^۶.problem-focus

^۷.emotional-focus

^۸.non-productive

اصلی راهبردهای مقابله‌ای-یعنی کاهش تنیدگی-موجب افزایش تنیدگی و ایجاد پیامدهای منفی در زندگی فرد می شود.

۱-۲ بیان مسأله

مسأله تنیدگی و آثار آن بر سلامت روانی و جسمانی افراد مسأله‌ای است که در دهه های اخیر توجه همایشها و پژوهشهای تخصصی، رسانه های جمعی و مطبوعات و برنامه های مدارس را به خود جلب کرده است. افزایش مشکلات رفتاری مانند خودکشی، سوء مصرف مواد، افسردگی، اضطراب و اختلالهای تغذیه بین نوجوانها، ضرورت توجه به تنیدگیهای خاص این دوره را مورد تأکید قرار داده است. از آنجایی که وقوع رویدادهای نابهنگام در چرخه زندگی فرد همواره تنیدگی را هستند، اگر فردی در خلال زندگی خویشتن، تنیدگیهای اندکی را تجربه کرده باشد، بر اثر وقوع رویداد ضربه آمیز، غافلگیر شده و در مواجهه با آن بدون سلاح خواهد بود. بدین ترتیب تنیدگی بخش بهنجار زندگی هر انسانی است که اگر همراه با توانایی مهار یا رویارویی درست با آن باشد بر صلاحیت و انعطاف پذیری فرد می افزاید و موجب شکل گیری انگیزه در او می شود.

نوجوانی دوره‌ای است که بین کودکی و بزرگسالی قرار گرفته است و فرد در آن با چالشها و مشکلات تحولی- اجتماعی و زیست شناختی مختلف روبرومی شود و از آنجایی که این زمان نخستین دوره رویارویی او با مسایل پیچیده و چند وجهی است، هنوز ذخیره چندانانی از راهبردهای مقابله‌ای در اختیار ندارد. به همین دلیل است که آموزش مهارتهای زندگی^۱ در این دوره، آثار قابل توجهی بر کاهش میزان مشکلات رفتاری دارند(مک نامارا^۲، ۲۰۰۵). دیدگاههای مقابله ای موجود بیشتر بر بزرگسالان مبتنی هستند (فرایدنبرگ و لوئیز^۳، ۱۹۹۱، ۱۹۹۳a) و مطالعات اندکی در حوزه راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان انجام شده است (ریکلیتی^۴، نوآم^۵ و دیپل^۶ ۱۹۹۹) در این دوره

¹.life skills

².Mcnamara.S

³.Lowis.R

⁴.Riclities,CH

⁵.Noam.G.G.

⁶.Dipl,E.

اثر بخشی و اعتماد به خود^۱ شکل می‌گیرند و با تنیدگی ناشی از تعاملهای جدید، تبادلهای عاطفی-شناختی و مهارتهای قاطعیت و گفتگو روبرو می‌شوند که فرد تنها با اتکا به اعتماد به خود می‌تواند با آن مقابله کند(مک نمارا، ۲۰۰۵). نوجوان در این دوره با حل مسایل مربوط به هویت مواجه و در جستجوی "من" یا هویت خویش است. او سعی می‌کند که عناصر پراکنده و متفرق شخصیت خود را باهمدیگر مرتبط سازد و تعارضهای قبلی را از نو تجربه کند. او پشت سرهم نقش‌های مختلف و رفتارهای متفاوت را تجربه می‌کند و سپس آنها را به یکسو می‌نهد، اما اگر نتواند به یک ساخت‌دهی پایدار شخصیت نایل شود با فکر پراکندگی وجود خود به سر خواهد برد(اریکسن^۲، ۱۹۶۸؛ نقل از منصور و دادستان، ۱۳۷۶).

بدین ترتیب سلامت و رفاه نوجوانان به شکل‌گیری مؤلفه‌های روانشناختی بستگی دارد. یکی از این مؤلفه‌ها راهبردهای مقابله‌ای است و اگر نوجوانان در مقابله مؤثر با نگرانیها ناتوان باشند، رفتارهایشان نه تنها بر زندگی خود که بر خانواده و جامعه نیز آثار نامطلوبی خواهند داشت (فرایندبرگ، ۱۹۹۷). با وجود اهمیتی که راهبردهای مقابله‌ای می‌توانند در سازش با تنیدگی‌های روزمره یا در پاسخ به بیماری جسمانی داشته باشند(ریکلیتیس، نوآم و دیپیل، ۱۹۹۹)، تنها تعداد اندکی از نوجوانان در مواجهه با تنیدگی شدید احساس می‌کنند که توان مقابله با آن را دارند و اکثر آنها فاقد تدابیر لازم برای مقابله با تنیدگی هستند(فرایندبرگ، ۱۹۹۷؛ فرایندبرگ و لوئیز، ۱۹۹۳^۳؛ ایرلند^۴، بوستد^۵ و ایرلند^۵، ۲۰۰۵؛ ریکلیتیس، نوآم و دیپیل، ۱۹۹۹؛ کائسار و منیر، ۲۰۰۴).

پژوهشهایی که در سراسر جهان انجام شده اند نشان دهنده اهمیت و گستره این قلمرو در سطح جهانی هستند. بدین ترتیب تشخیص و طبقه‌بندی راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان در ایران نیز ضروری به نظر می‌رسد تا بتوان براساس آن برنامه‌ای برای حذف راهبردهای نامناسب و آموزش راهبردهای مناسب و سازنده ترتیب داد و این امر مستلزم استفاده از ابزارهای است که عوامل فرهنگی را

¹. self-confidence

².Erikson.E

³.Irland,J.L.

⁴.Boustead.R

⁵.Irland,A

نیز در نظر گیرد. بدین منظور در این پژوهش به اعتبار یابی آزمون مهارت‌های مقابله‌ای نوجوانان که توسط فرایدنبرگ و لوئیز در ۱۹۹۳ تهیه شده است پرداخته می‌شود تا امکان تحقق این مهم فراهم آید.

۱-۳ اهمیت پژوهش:

ارزیابی راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان یکی از مباحث اصلی سازگاری و سلامت است و گسترش فزاینده مشکلات نوجوانان و ناتوانی اغلب آنها در مقابله با رویدادهای زندگی، ضرورت تدارک ابزاری را که بتواند با تعیین شیوه‌های نارسای مقابله به کمک آنها بشتابد، الزامی می‌سازد. اگرچه تعداد مراکز بالینی و مشاوره روز به روز افزایش می‌یابد، اما متأسفانه هنوز هیچ سازمانی مسئولیت تدارک ابزار معتبر و بازآموزی متولیان این مراکز را به عهده نگرفته است. بنا براین، به نظر می‌رسد در حال حاضر، فراهم کردن ابزارهای سنجش مختلف باید در صدر اقدامات قرار گیرد. از این رو اعتباریابی آزمون مهارت‌های مقابله‌ای نوجوانان و قرار دادن آن در اختیار پژوهشگران و روانشناسان تربیتی و بالینی برای گسترش خدمات در زمینه بهزیستی و سلامت روانی نوجوانان و تشخیص شیوه‌های مقابله‌ای آنها می‌تواند کمک شایانی در قلمرو پیشگیری و درمان و بازپروری نوجوانان باشد.

۱-۴ هدفها:

- ۱- فراهم آوردن وسیله‌ای معتبر و روا برای مشاوران و درمانگران جهت تشخیص مشکلات دانش‌آموزان و بکارگیری روشهای درمانگری مناسب با ساختار سبکهای مقابله‌ای.
 - ۲- تدارک ابزاری پیشگیرانه که از طریق آن دانشجویان بتوانند سبکهای مقابله‌ای خود را بشناسد و سبکهای غیرسازنده خود را تغییر دهند و براین اساس به گونه سازش‌یافته‌تری زندگی کنند.
 - ۳- فراهم آوردن زمینه مناسب برای پژوهشهای آتی در زمینه‌های گوناگون علمی و کاربردی.
- بررسی تفاوت سبکهای مقابله‌ای دانش‌آموزان دختر و پسر

- ۴- افزایش توان روانشناسان در تشخیص مشکلات نوجوانان و هدایت آنها برای رویارویی با مسائل اجتماعی در گستره زندگی
- ۵- تعیین راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان شهر تهران
- ۶- مقایسه راهبردهای مقابله‌ای دو جنس
- ۷- مقایسه راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان در رشته‌های مختلف تحصیلی
- ۸- مقایسه راهبردهای مقابله‌ای دانش آموزان در سنین مختلف
- ۹- مقایسه راهبردهای مقابله‌ای دانش آموزان در طبقات اقتصادی-اجتماعی (مناطق آموزشی مختلف) مختلف در شهر تهران

۱-۵ سؤالاها:

- ۱- آیا آزمون راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان (ACS) در جامعه نوجوانان ایرانی از اعتبار^۱ مناسبی برخوردار است؟
- ۲- آیا آزمون راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان (ACS) در جامعه ایرانی از روایی^۲ کافی برخوردار است؟
- ۳- آزمون راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان (ACS) از چه عواملی اشباع شده است؟
- ۴- آیا بر اساس آزمون راهبردهای مقابله‌ای نوجوانان می‌توان راهبرد مقابله‌ای فرد را تعیین کرد؟
- ۵- آیا بین پسران و دختران در به‌کارگیری انواع سبکهای مقابله‌ای، تفاوت وجود دارد؟
- ۶- آیا بین طبقات مختلف اقتصادی-اجتماعی (مناطق مختلف آموزشی) در به‌کارگیری انواع سبکهای مقابله‌ای، تفاوت وجود دارد؟
- ۷- آیا بین سنین مختلف در به‌کارگیری انواع سبکهای مقابله‌ای، تفاوت وجود دارد؟
- ۸- آیا بین رشته‌های مختلف تحصیلی در به‌کارگیری انواع سبکهای مقابله‌ای، تفاوت وجود دارد؟

^۱.Reliability

^۲.Validity

۱-۶-۱ تعریف مفاهیم و اصطلاحات:

۱-۶-۱-۱ مفاهیم اصلی:

۱-۶-۱-۱-۱ تعریفهای مفهومی

نوجوانی: دوره‌ای است که بین کودکی و بزرگسالی قرار می‌گیرد و معرف تغییر عمیقی است که کودک را از بزرگسال جدا می‌سازد. تعیین دقیق مرزهای نوجوانی امری پیچیده و مشکل است اما تردیدی نیست که قبل از نمایان شدن بلوغ آغاز می‌شود و مدتها پس از جلوس این نمود یافتگی ادامه می‌یابد. در تعیین این دوره علاوه بر مشکلات روانشناختی، برخی از مشکلات جامعه‌شناختی نیز در کارند، زیرا ممکن نیست بتوان از تحول روانی دوره نوجوانی سخنی راند بی آنکه از شرایط اجتماعی و فرهنگی تحقق آن سخنی در میان باشد (منصور، ۱۳۷۸).

راهبردهای مقابله‌ای: به فعالیتهای شناختی و رفتاری افراد در موقعیتهای تنیدگی‌زا، راهبردهای مقابله‌ای گفته می‌شود (فرایدنبرگ ۱۹۹۳a).

اعتبار: یکی از ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری است. اعتبار با این امر سروکار دارد که ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهند (سرمد، بازرگان، حجازی ۱۳۷۹) و اینکه اگر خصیصه مورد سنجش را با همان وسیله اندازه‌گیری تحت شرایط مشابه دوباره اندازه بگیریم، نتایج حاصل تا چه حد مشابه، دقیق و قابل اعتماد است (هومن ۱۳۸۰).

از جمله تعریفهایی که برای اعتبار ارائه شده است می‌توان به تعریف ایبل^۱ و فریسی^۲ (۱۹۸۶) اشاره کرد: "همبستگی بین یک مجموعه از نمرات و مجموعه دیگری از نمرات در یک آزمون معادل که به صورت مستقل در یک گروه آزمودنی به دست آمده است." با توجه به این امر،

^۱Ebel.R.L.

^۲Frisbie.D.A